

Кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

УДК 343.13/.14

Тітова Наталія Віталіївна

*ад'юнкт кафедри кримінального процесу та криміналістики
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Titova Nataliya

*Adjunct of the Department of Criminal Procedure and Forensics
Lviv State University of Internal Affairs*

**КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ЕЛЕМЕНТІВ ПОДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ
ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ
CRIMINAL-PROCEDURAL CHARACTERISTICS OF ELEMENTS OF
EVENT OF CRIMINAL OFFENSE THAT ARE SUBJECT TO PROOF
IN CRIMINAL PROCEEDINGS**

Анотація. У статті проаналізовано теоретичні питання, які пов'язані з кримінально-процесуальною характеристикою події кримінального правопорушення, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні відповідно до пункту 1 частини 1 статті 91 Кримінально процесуального кодексу (далі – КПК України).

Із моменту вчинення кримінального правопорушення між фізичними особами та державою в особі уповноважених органів виникають правовідносини, які припиняються з моменту повної реалізації кримінальної відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення. Для того, що б кожний хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден не винуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана

необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура, необхідно встановити всі обставини події кримінального правопорушення, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Проаналізовано сутнісні та пов'язані між собою елементи події кримінального правопорушення, які входять в предмет доказування у кримінальному провадженні. На підставі аналізу чинного законодавства визначено критерії доказування події кримінального правопорушення, а також кримінально процесуальні норми, які регулюють процес її доказування.

У статті підтримано позицію, відповідно до якої у кримінально процесуальному законі України подія кримінального правопорушення та її елементи є обов'язковими частинами предмета доказування у кожному кримінальному провадженні.

Розглянута аргументована теоретична і практична необхідність доказування події кримінального правопорушення та її елементів в предметі кримінально процесуального доказування і висловлено розуміння його змісту.

Ключові слова: *кримінальне провадження, подія кримінального правопорушення, час, місце, простір, спосіб, знаряддя, засоби, доказ, доказування.*

Summary. *The article analyzes theoretical issues related to the criminal-procedural characteristics of the event of a criminal offense, which is subject to proof in criminal proceedings in accordance with paragraph 1 of part 1 of Article 91 of the Criminal Procedure Code.*

From the moment of the commission of a criminal offense between natural persons and the state in the person of authorized bodies, legal relations arise, which are terminated from the moment of full realization of criminal

responsibility for the committed criminal offense. So that everyone who commits a criminal offense is prosecuted to the extent of their guilt, no one innocent is charged or convicted, no person is subjected to unreasonable procedural coercion, and that due process of law is applied to each participant in criminal proceedings, it is necessary to establish all the circumstances of the event of a criminal offense that are subject to proof in criminal proceedings.

The essential and interconnected elements of the event of a criminal offense, which are included in the subject of proof in criminal proceedings, are analyzed. Based on the analysis of the current legislation, the criteria for proving the occurrence of a criminal offense, as well as the criminal procedural norms that regulate the process of proving it, have been determined.

The article supports the position according to which, in the criminal procedural law of Ukraine, the event of a criminal offense and its elements are mandatory parts of the subject of proof in every criminal proceeding.

Considered the reasoned theoretical and practical necessity of proving the event of a criminal offense and its elements in the subject of criminal procedural evidence and expressed understanding of its content.

Key words: *criminal proceedings, the event of a criminal offense, time, place, space, method, tools, means, proof, proving.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Кримінальна процесуальна діяльність полягає в встановленні та оцінці дійсності минулої події. Під час кримінального провадження органи досудового розслідування та інші уповноваженні на те органи та службові особи з метою прийняття правильного й обґрунтованого рішення прагнуть відновити достовірну картину минулої події, пізнати всі її обставини та факти.

У літературі питання кримінального процесуального поняття події злочину та її елементів, а також юридичної природи події злочину не приділяється.

Не враховано те, що від того, наскільки об'єктивно буде здійснено процесуальну діяльність уповноважених на те суб'єктів в межах кримінального провадження, наскільки повно буде зібрано й оцінено докази та їх джерела, що підтверджують чи спростовують обставини, залежатиме правильне вирішення питання щодо подальшої долі кожної людини, яка має дотичне значення до певної події вчинення кримінального правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Теоретичною базою дослідження при розгляді даного питання були дослідження ряду вітчизняних процесуалістів недалекого минулого, а саме: В.І. Галаган [4] дослідив особливості проведення низки слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення й доказування події кримінального правопорушення. Вітчизняний автор Л.М. Лобойко [10] схиляється до думки, що регламентувати повний перелік кола обставин, які підлягають доказуванню у кримінальних справах і є обов'язковими до встановлення у кожній справі, є практично неможливим, тому що кожна справа є унікальною за «набором» обставин, котрі треба встановити. А.А. Козленко [7] розглянуто кримінально – процесуальні відносини, які виникають у суб'єктів кримінального провадження в процесі доказування події кримінального правопорушення. Н.М. Татарин [15] дослідив обстановку місця вчинення кримінального правопорушення. І.Ю. Наголова [11] досліджувалось поняття «інші обставини вчинення кримінального правопорушення» із сторони надання можливості слідчому, прокурору чи суду самостійно визначати зміст цього поняття. В.М. Тертишник [14] висвітлює предмет доказування, певну квітестенцію обставин події, яка загалом розкриває елементи складу злочину, юридично значущі обставини та сторони розслідуваної події, Є.П. Коць [8] дослідила особливості

способів вчинення, як обставин, що підлягають доказуванню під час провадження досудового розслідування створення не передбачених законом воєнізованих та збройних формувань. Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дуфенюк [9] здійснюють характеристику елементів події кримінального правопорушення. В.В. Вапнярчук [2] висвітлює проблеми так званих доказових (проміжних), допоміжних і головних фактів обставин події кримінального правопорушення. А.А. Музика [13] розглянуто взаємозв'язок кримінально-процесуального та кримінально-правового значення місця злочину, та багато інших наукових авторів у галузі права.

Метою статті є скрупульозне сполучення в одне ціле елементів минулої події кримінального правопорушення, що підлягають доказуванню в ході досудового розслідування та судового провадження. Оскільки інтенсивні зміни відбуваються в суспільстві, які вимагають нових наукових напрацювань в доказовому праві та доказуванні для вирішень казусів, які виникають у суб'єктів кримінального провадження під час здійснення кримінального провадження.

Виклад основної частини: Людина в біологічному значенні цього слова живе в світі, де кожного дня спів проживає на вподобі із собі. На ґрунті нерозривного спілкування та перебування в просторі, людям притаманно вчиняти певні дії, деякі з них спрямовані на спричинення певних негативних наслідків, які можуть бути кримінально караними.

Своїми діями або бездіяльністю особа або\чи особи вчиняють реальне кримінальне правопорушення, що є небезпечним для людини чи суспільства. На сьогодні суспільством встановлено межі між дозволеним і заборонено, це зокрема реалізовано шляхом видання закону про кримінальну відповідальність, який забороняє певну поведінку під загрозою застосування до порушників каральних заходів в міру їхньої вини, що систематизовано в законодавчому акті про кримінальну відповідальність – Кримінальний кодекс України – (далі КК України).

З моменту вчинення суб'єктом кримінального правопорушення суспільно небезпечного діяння між державою в особі уповноважених нею органів досудового розслідування та суду виникають правовідносини, процесуальна діяльність яких регулюється кримінальним процесом. Під останнім слід розуміти врегульовану законодавством кримінальну процесуальну діяльність учасників кримінального провадження.

Більшість рішень, що приймається органом досудового розслідування опирається на достовірному доказаному факті про вчинення кримінального правопорушення, серед яких час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, передбаченні п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України.

Кримінально процесуальна діяльність доказування полягає в тому, що вона має пізнавальний характер з метою відтворення минулої події в ході досудового і судового провадження.

Слід зазначити, що чітке встановлення та доказування часу, місця, способу, тощо вчинення кримінального правопорушення є важливим для визначення вірної кваліфікації з боку компетентних правоохоронних органів, встановлення основного складу злочину, складу злочину з обтяжуючими обставинами (кваліфікований склад злочину), склад злочину з пом'якшуючими обставинами (привілейований склад злочину). Правильне розуміння часового поняття необхідне з огляду на пряму та зворотну дію закону в часі відповідно до ст. 58 Конституції України – (далі – КУ) «ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення». Принцип ультраактивності закону, згідно з яким застосовується той кримінальний закон, який діяв під час вчинення злочину, базується на положеннях Загальної декларації прав людини і Міжнародного пакту про громадянські й політичні права. Крім цього, встановлення часу вчинення кримінального правопорушення дає можливість визначитись із амністією і строків давності тощо.

Для встановлення першочергово сенсу поняття «час» слід звернутись до Великого тлумачного словника сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел у якому «час» трактується в першому контексті, як «тривалість існування явищ і предметів, яка вимірюється століттями, роками, місяцями, годинами, хвилинами і т. ін.», у другому «послідовна зміна години, днів, місяців, років і т. ін.» та як «міра тривалості всього того, що відбувається, здійснюється» [1, с. 1594-1595].

В кримінальному процесуальному законодавстві «час» має дещо інше значення, під яким слід розуміти час, впродовж якого відбулась дія чи бездіяльність кримінально караного правопорушення і настали суспільно небезпечні наслідки. Відтак, в основі кримінально процесуального часу лежить ключове питання: «Коли?».

На сьогодні для України час вчинення кримінального правопорушення має суттєве значення для правильної правової кваліфікації та призначення покарання судом, адже на сьогодні ми проживаємо в умовах воєнних дій, що характеризується суспільно-політичними подіями. Відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій, обставина яка обтяжує покарання. До прикладу слід віднести злочинні дії передбаченні ч. 1 ст. 185 ККУ (крадіжка), які до 25.02.2022 кваліфікувались за ч. 1 ст. 185 ККУ та санкція статі передбачала арешт строком від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк. А від часу введення воєнного стану на території України крадіжка, вчинена в умовах воєнного або надзвичайного стану, карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років та кваліфікується, як ч. 4 ст. 185 ККУ.

Окрім цього, точне встановлення часу важливе для встановлення алібі особи чи\або осіб, що могли вчинити кримінальне правопорушення. За допомогою часового елементу події кримінального правопорушення буде

виконано одне з завдань кримінально процесуального законодавства, з тим, щоб кожен хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до кримінальної відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, що чітко закріплено в ст. 2 КПК України.

Слід відзначити, що алібі у своїй сукупності містить не тільки час, а й місце, тобто певна юридична формула, що відповідає на питання, а саме: «Де?» і «Коли?» на момент злочину знаходилась та чи інша особа.

Точний переклад слова «алібі» від латинської *alibi* – в іншому місці – об'єктивна непричетність особи до злочину, доказ невинуватості особи у вчиненні злочину, оскільки вона у момент його вчинення перебувала в іншому місці [5, с. 23].

Точного визначення терміну «Алібі» у кримінальному процесуальному законодавстві немає, однак широко застосовується в обігу процесуалістів. Алібі давно усталене та безпосередньо означає, той факт знаходження тої чи іншої особи поза місцем вчинення кримінального правопорушення у момент чи період, який вважається часом злочину.

Безумовно, що під час досудового розслідування повинно бути як найчіткіше встановлені обставини події кримінального правопорушення, оскільки вона вирішує вагому кількість питань. Безпосереднє доказування часу вчинення кримінального правопорушення є для встановлення дії кримінального закону в часі відповідно до норми ч. 1 ст. 5 КПК України, по друге для встановлення часу виникнення кримінальних правовідносин; окрім цього для встановлення передумов кримінальної відповідальності – осудності та досягнення особою передбаченого законом віку, обумовленого для визнання її суб'єктом кримінального правопорушення та для встановлення давності до притягнення до кримінальної відповідальності

Для різних злочинів час їх вчинення може бути встановлений у різних формах точності. Нище наведено матеріали досудового розслідування в якому здійснювалось досудове розслідування за ознаками кримінальних

правопорушень, передбачених ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 358, ч. 4 ст. 358 КК України, під час якого встановити точний час та місце вчинення кримінальних правопорушень суб'єктом доказування не вдалось, лише орієнтовний час його вчинення. Незважаючи на те, обвинувальний акт відносно підозрюваного у вчиненні кримінальних правопорушень в сфері злочинів проти авторитету органів державної влади в порядку ст. 291 КПК України скеровано до суду для вирішення по суті.

Слід навести приклад із правосуддя, про те, як Вироком Печерського районного суду міста Києва від 02.01.2023 було Особу визнано визнаним винуватим у вчиненні кримінальних проступків, передбачених ч. 5 ст. 27 (пособництво), ч. 1 ст. 358 (підроблення документа), ч. 4 ст. 358 (використання підробленого документа) КК України [3].

В ході досудового розслідування встановлено, що 13.12.2022 близько 13 год. 55 хв., за адресою м. Київ, вул. Князів Острозьких, 30 співробітниками УПП У м. Києві було зупинено транспортний засіб «Volkswagen Polo» з державним номерним знаком НОМЕР_1, під керуванням обвинуваченого, який на вимогу працівників поліції надав на перевірку документ, що посвідчує право на користування транспортним засобом, а саме посвідчення водія від 23.10.2021 на власне ім'я з явними ознаками підробки [3].

Так, восени 2021 року, точний час досудовим розслідуванням встановити не вдалось, у невстановленому місці Обвинувачений виник протиправний умисел, направлений на підробку документу [3].

Реалізуючи свій протиправний умисел, восени 2021 році, в невстановленому досудовим розслідуванням місці Обвинувачений зайшов в мережу інтернет, де знайшов сайт, назву якого досудовим розслідуванням встановити не вдалось, де можна було придбати посвідчення водія [3].

Отже, судова практика демонструє те, що для притягнення суб'єкта вчинення кримінального проступку не є обов'язковим встановлення точного часу та місця його вчинення, а тільки орієнтир в часі.

На нашу думку суб'єктам досудового розслідування кримінального процесу слід бути добросовісним в проведенні усіх необхідних слідчих (розшукових) дій для встановлення усіх обставин кримінального правопорушення, для того що б кожен хто вчинив кримінальне правопорушення був притягнутий в міру своєї вини.

Адже встановлення місця вчинення кримінального правопорушення та його часу, об'єднає їх зв'язки які їх пов'язують одне одного, адже до вчинення кримінального проступку причетний не тільки Обвинувачений, ай та особа чи\особи, що безпосередньо здійснили підроблення офіційного документу для боротьби із злочинністю та недопущення аналогічних кримінально караних діянь.

Другим елементом доказування, що має місце в події кримінального правопорушення – «місце».

Слід знову звернутись до Великого тлумачного словника сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел у якому Простір земної поверхні, зайнятий або який може бути зайнятий ким,- чим-небудь. Простір, пункт, де що – небудь розміщене, відбувається тощо [1, с. 1736].

В кримінальному процесуальному законодавстві вітчизняний науковий процесуаліст Козленко А.А. визначив місце вчинення кримінального правопорушення, як певну територію де було розпочато та закінчено діяння або настав злочинний результату [7, с. 214].

Питання визначення місця вчинення кримінального правопорушення між процесуалістами є дискусійним. Одні автори ототожнюють його з територію, на якій здійснено дії як об'єктивна сторона злочину, інші наполягають на необхідності врахування місця настання злочинних наслідків.

Аналізуючи значення доказування місця вчинення кримінального правопорушення разом із іншими елементами події кримінального правопорушення можуть вказувати на елементи кваліфікуючої ознаки, наявність або відсутність діяння, визначення стадії кримінального правопорушення, причинно-наслідковий зв'язок, тощо.

На думку Р.Ю. Саванюк «місце вчинення злочину» з позиції кримінального процесуального права визначає його як конкретну територію, місцевість чи її частину, приміщення, транспорт або інше місце, що має географічне чи топографічне визначення (річка, міст і т.п.), де було вчинено дії, які утворюють об'єктивну сторону злочину [12, с. 73].

Слушною думкою в кримінально правовій науці є Лобойка Л.М., про те, не підлягають доказуванню у кримінальному провадженні негативні положення, котрі полягають у запереченні не якогось конкретного факту, а сукупності можливих фактів, що не допускають їхньої індивідуалізації. Не слід доказувати, що певний киянин, який не має фізичних вад, ніколи не був на певній вулиці Києва [10, с.172].

У тому випадку, коли негативний факт стосується конкретного випадку, то він (факт) виявляється негативним лише за формою й містить у собі позитивне твердження. Так, наприклад, негативне положення про те, що обвинувачений не перебував у якомусь місці у відповідний час, містить у собі позитивне твердження про те, що він знаходився у якомусь іншому місці [10, с.172].

У кримінально процесуальному законі спосіб вчинення кримінального правопорушення є обов'язковим елементом доказування предмета доказування у кримінальному правопорушенні. Спосіб вчинення кримінального правопорушення являється ознакою суб'єктивної сторони злочину, під яким слід розуміти усю сукупність певних метод, прийомів та визначений порядок і послідовність рухів, які застосовуються злочинцем для досягнення своєї кримінально протиправних планів.

Спосіб вчинення кримінального правопорушення є конструктивною ознакою та має вагомим значення для подальшої кваліфікації діяння вчиненого суб'єктом кримінального правопорушення. У теорії доказів спосіб вчинення злочину тлумачиться як комплекс дій, який вчиняє злочинець у певній послідовності та який призводить до злочинного наслідку.

Як зазначає Є. Коць, що доказування способу вчинення злочину зумовлене різними намірами, мотивами, метою. Із цього випливає, що спосіб вчинення злочину характеризується певним психофізичним підґрунтям і не обмежується лише зовнішньою, фізичною сферою [8, с. 303].

З даною думкою слід погодитись, адже спосіб вчинення – це насамперед діяльність виражена у формі дії або бездіяльності. Під дією слід розуміти активний вчинок особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на спричинення негативних наслідків. Бездіяльність пасивну поведінку особи злочинця, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на спричинення певних негативних наслідків. Дві форми діянь зумовлені безпосередньо мотивом, метою та емоційним станом, тими внутрішніми спонуканнями та уявними результатами.

Враховуючи особливості матеріальних складів кримінального правопорушення до предмету доказування обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні слід віднести обов'язкові елементи, такі як засоби та знаряддя вчинення злочину, оскільки на будь-якій стадії вчинення злочину злочинець взаємодіє із предметами матеріального світу, які застосовуються при вчиненні суспільно-небезпечного діяння.

Слід зазначити, що під засобами вчинення кримінального правопорушення розуміється предмети, які застосовуються під час вчинення суспільно небезпечного діяння для його полегшення чи прискорення, але які не призначені для безпосереднього впливу на

потерпілого, це можуть бути підробленні документи для заволодіння грошових коштів чи інших матеріальних цінностей фізичних чи юридичних осіб; відмички, ключі для проникнення в певне приміщення; портативні пристрої тощо.

Знаряддя вчинення кримінального правопорушення не слід ототожнювати з засобами вчинення кримінального правопорушення, які є також предметами матеріального світу, але їх відмінність полягає в тому, що вони використовуються для безпосереднього впливу на потерпілого, посилюють фізичні можливості суб'єкта кримінального правопорушення під час його вчинення. Предметні знаряддя використовуються для спричинення суспільно небезпечних наслідків під час вчинення кримінальних правопорушень із матеріальним складом, це можуть бути предмети якими заподіюється смерть чи тілесні ушкодження потерпілого, знищуються чи пошкоджуються майно, що належить потерпілому.

На нашу думку, кожен із вище перелічених елементів обставин події кримінального правопорушення, підлягає безпосереднього та неупередженого дослідження в ході досудового та судового провадження для доказування автентичності кримінально правової події у кримінальному провадженні.

Висновок. Вважаємо, що перелічені у п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України елементи події кримінального правопорушення, як обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні потребують уточнення та доповнення такими обов'язковими елементами, як засоби та знаряддя вчинення кримінального правопорушення, що посилить виконання завдання повного досудового розслідування та судового розслідування забезпечується установленим у кримінальному провадженні всіх обставин, що входять у предмет доказування.

Література

1. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) В27 / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. С. 1594-1595, 1736.
2. Вапнярчук В.В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Х. : Юрайт, 2017. С. 91-93.
3. Вирок слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 02 січня 2023 у справі № 757\37986\22-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108885765> (дата звернення: 29.07.2023)
4. Галаган В.І., Саліхова І.Ю.. Встановлення події кримінального правопорушення як обставини, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні : монографія. Київ, 2017.
5. Зайчук О.В. Сучасна правова енциклопедія / О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, Н.М. Оніщенко [та ін.] ; заг. Ред. О.В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верхов. Рада України. К. : Юрінком Інтер, 2009. С. 23.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 16 серпня 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 16.08.2023)
7. Козленко А.А. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. Особливості доказування події кримінального правопорушення. 2014. С. 149-151. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_2/45.pdf (дата звернення: 26.07.2023)
8. Коць Є.П. Спосіб вчинення як обставина, що підлягає доказуванню під час досудового розслідування створення не передбачених законом воєнізованих та збройних формувань. «Підприємництво, господарство і право» – загальноукраїнський науково-практичний господарсько-

- правовий. 2020. № 3. С. 301-306. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/51.pdf> (дата звернення: 15.08.2023).
9. Кримінальний процес: підручник / Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дуфенюк та ін. ; за заг. ред. А.Я. Хитра, Р.М. Шехавцова, В.В. Луцка. Львів : ЛьвДУВС, 2019. Ч. 1. С. 301-306.
10. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес : Навчальний посібник. К. : Ваіте, 2014. С. 171-177.
11. Наголова І.Ю. Інші обставини вчинення кримінального правопорушення» як складова події кримінального правопорушення. Міжнародний юридичний вісник : збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2016. Вип. 2(4). С. 54-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2016_2_10 (дата звернення: 15.08.2023)
12. Саванюк Р.Ю. Доказування в досудовому слідстві : навч. посіб. за ред. О.М. Бандурки. Сімферополь : Доля, 2003. с. 73.
13. Музика А.А. Значення місця вчинення злочину для встановлення причинногозв'язку між діянням і його наслідками. Вісник Асоціації кримінального права України. 2016. № 1(6). URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/172957> (дата звернення: 01.08.2023)
14. Тертишник В.М. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Вид. 17-те, доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2020. С. 229-236.
15. Татарин Н. М. Криміналістична характеристика самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 1. С. 145 URL: http://lsej.org.ua/1_2014/42.pdf (дата звернення: 03.08.2023)

References

1. Busel V.T. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod., dopov. ta CD) V27 / Uklad. i holov. red. V.T. Busel. K. ; Irpin : VTF «Perun», 2009. S. 1594-1595, 1736.
2. Vapniarchuk V.V. Teoriia i praktyka kryminalnogo protsesualnogo dokazuvannia : monohrafiia. Kh. : Yurait, 2017. S. 91-93.
3. Vyrok slidchoho suddi Pecherskoho raionnogo sudu m. Kyieva vid 02 sichnia 2023 u spravi № 757\37986\22-k. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108885765> (date of access: 29.07.2023)
4. Halahan V.I., Salikhova I.Iu.. Vstanovlennia podii kryminalnogo pravoporushennia yak obstavyny, yaka pidliahaie dokazuvanniu u kryminalnomu provadzhenni : monohrafiia. Kyiv, 2017.
5. Zaichuk O.V. Suchasna pravova entsyklopediia / O.V. Zaichuk, O.L. Kopylenko, N.M. Onishchenkr [ta in.] ; zah. Red. O.V. Zaichuka ; In-t zakonodavstva Verkhov. Rada Ukrainy. K. : Yurinkom Inter, 2009. S. 23.
6. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopovnenniamy stanom na 16 serpnia 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (date of access: 16.08.2023)
7. Kozlenko A.A. Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnoho universytetu. Ser. Yurysprudentsiia. Osoblyvosti dokazuvannia podii kryminalnogo pravoporushennia. 2014. S. 149-151. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-2/part_2/45.pdf (date of access: 26.07.2023)
8. Kots Ye.P. Sposib vchynennia yak obstavyna, shcho pidliahaie dokazuvanniu pid chas dosudovoho rozsliduvannia stvorennia ne peredbachenykh zakonom voienizovanykh ta zbroinykh formuvan. «Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo» – zahalnoukrainskyi naukovy-

- praktychnyi hospodarsko-pravovyi. 2020. № 3. S. 301-306. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/51.pdf> (date of access: 15.08.2023).
9. Kryminalnyi protses: pidruchnyk / R.I. Blahuta, Yu.V. Hutsuliak, O.M. Dufeniuk ta in. ; za zah. red. A.Ia. Khytra, R.M. Shekhavtsova, V.V. Lutska. Lviv : LvDUVS, 2019. Ch. 1. S. 301-306.
 10. Loboiko L.M., Banchuk O.A. Kryminalnyi protses : Navchalnyi posibnyk. K. : Vaite, 2014. S. 171-177.
 11. Naholova I.Iu. Inshi obstavyny vchynennia kryminalnoho pravoporushennia» yak skladova podii kryminalnoho pravoporushennia. Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk : zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy. 2016. Vyp. 2(4). S. 54-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudp_2016_2_10 (date of access: 15.08.2023)
 12. Savaniuk R.Iu. Dokazuvannia v dosudovomu slidstvi : navch. posib. za red. O.M. Bandurky. Simferopol : Dolia, 2003. s. 73.
 13. Muzyka A.A. Znachennia mistsia vchynennia zlochynu dlia vstanovlennia prychnynozviazku mizh diianiam i yoho naslidkamy. Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy. 2016. № 1(6). URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/172957> (date of access: 01.08.2023)
 14. Tertysnyk V.M. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar. Vyd. 17-te, dopovn. i pererob. Kyiv : Alerta, 2020. S. 229-236.
 15. Tataryn N. M. Kryminalistychna kharakterystyka samovilnoho zainiattia zemelnoi dilianky ta samovilnoho budivnytstva. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. 2014. № 1. S. 145 URL: http://lsej.org.ua/1_2014/42.pdf (date of access: 03.08.2023)